ئانرات له ئه نجامی چاو پێکه‌وتنێکی ته‌له‌فزیۆنییه‌وه دۆسیه‌ی بۆ کرایه‌وه‌و چاره‌نووسی گه‌یشته زیندان

" هیچ که‌س و لایه‌نێك له پشت به دادگاییگه‌یاندنیه‌وه نه‌بوون جگه له که‌ناڵی ته‌له‌فزیۆنی نێت ڤێرك و وزاره‌تی دادی هۆڵه‌ندی "

سازدانی عەلی مەحمود محەمەد بە هاوکاری عەدنان جەباری

www.anfal.be

ئێمەی کورد تاکو مانگی سێپتەمبەری ساڵی 2003 بە دگمەن نەبێت , دەنا فرانس ڤان ئانرا تمان نەناسیووە و گوێبیستی ناوەکەی نەبوینە , نەشمانزانیووە ئانرات تاوانی لەم چەشنەی بەرامبەرمان ئەنجامداوە , بەو چەکانەی ئەو دابینی کردووە بۆ ڕژێمی گۆڕبەگۆڕ , خۆشەویستا نمان بە دڕندانەترین شێوە بە بەرچاومانەوە کۆمەڵکوژی کراون , لێ ئەوە دەزانین سەدان ئانراتی دیکە هەیە لەم جیهانە پان و بەرینە , هەموو تاوانبارن بە هاوبەشیکردنی کوشتنی کەس و کاری ئێمە , گرنگ ئەوەیە وزارەتی دادی هۆڵەندی یەکەم هەنگاوی نا بۆ دادگاییکردنی تاوانکارێك بەرامبەر ئەنجامدانی تاوان بەرامبەر بە گەلەکەمان و گەیشتن بە داد پەروەری , لەمەدا هەموو کورد قەرزاربارى ئەوانە . یەکێك لەوانەی کە قەرزارباریانین ئەم دوو خۆشەویستەمانە کە ئەوکارە گەورەیەی ئەوان کردویانە بۆمان خۆمان نەمانکردووە .

سەبارەت بە پرسی دادگایی فرانس ڤان ئانرات , بۆ ڕونکردنەوەی هەندێك ڕاستی و بۆ هەمووان , چاوپێکەوتنێکمان ئەنجامداوە لەگەڵ بەڕێزان "بەڕێز mr.S.A.Minks داواکاری گشتی دۆزی ئەنرات لە قۆناغی پێداچونەوە , کە داوا بەرز دەکاتەوە بۆ دادگا بۆ سزادان .خاتوو Thea .M. Tjeerdema وتە بێژی بەشی ڕاگەیاندن لە بەشی سزادانی وزارەت " .

ئانرات بازرگانێکی هۆڵەندییە تاوانبارە بەوەی کەرەستەی بەرهەمهێنانی چەکی کیمیاوی فرۆشتووە بە ڕژێمی عێراقی , ئەو زانیوییەتی ئەو کەرەسانە بەکاردەهێنرێن بۆ دروستکردنی چەکی کیمیاوی , ئەم چەکانە بەکارهێنراوە دژ بە ئێران لە جەنگی ئێران-عێراق و کوردەکان لە کوردستان .

لە ڕێکەوتی 23-12-2005 بڕیاردرا 15 ساڵ زیندانی بکرێت بە تاوانی هاوبەشیکردن لە تاوانی جەنگ , وەلێ بڕیاری ئەوە درا دەستی نەبووە لە ئە نجامدانی جینۆساید .

دادگای پێداچونەوە بۆ هەردوولایەنی قەزییەکەی ئیستئناف کردەوە " ئانرات و وزارەت " , وزارەت داوای ئەوەی کرد کە ئانرات پشکدارە لە ئە نجامدانی ژینۆساید .

پرسی ژینۆساید پێیستی بەوەبوو وزارەت لە ئاستێکی بەرزتر لە ڕوی یاساییەوە لێکۆڵینەوەیەکی یاساییان بکردایە لەسەر ژینۆساید , پێش ئەوەی حوکم بدرێت بە بەشداری لە ژینۆساید .

بۆچی لە دەنهاخ دادگاییکرا .

هەموو ئەو کەسانەی تاوان دەکەن لە دەرەوەی هۆڵەندا , بەمەرجێك کەسی تاوانبار لە هۆڵەندا بژێت , ئەوا بە پێی ئارتکلی 15 لە یاسای تاوانی نێودەوڵەتی د , دەتوانرێت لە هۆڵەندا تاوانبار دادگایی بکرێت .

هەموو کەسێك کە گومانی ئەوەی لێبکرێت بەشداری تاوانی نێونەتەوەیی کردبێت و پێی بنێتە سەر خاکی ئەم وڵاتە , بۆی هەیە دوای بکەون و لێکۆڵینەوەی لەگەڵدا بکرێت .

هۆڵەندا بۆتە شوێنی خۆشاردنەوەی کەسانی لەم چەشنە (مەبەست تەنها ئهۆڵەندا نییە) , تا ئێستا 3 ئەفغانی دادگاییکراون , 2 لە بەردەستدان , یەکیش لە ڕواندواە . جگە لەمانەش دوو کەسی دیکە هەن هۆڵەندین " Van A, Guus K " بەشدارن لە تاوانی ناردنی چاك بۆ لیبریا لە نێوان ساڵەکانی (2000-2003) .

هەوڵدرا ئانرات بە بەشداری لە ئە نجامدانی جینۆساید سزا بدرێت , مخابن سەری نەگرت , لێرەدا دەتوانرا لە پێناسی بەشداری ئانراتەوە لە پرۆسەی جینۆساید , جینۆسایدی کورد بە فەرمی لە دادگایەکی ئەوروپی بناسرێت .

پ 1 : چۆن فرانس ڤان ئانراتتان دەستنیشان کرد بۆ دادگاییکردن , ڕونتر بڵێین کەی و بۆ و چۆن دۆسیەتان بۆی کردەوە ؟. لە سەر چ بنچینەیەك ئانرات تۆمەت بار کرا , ئەو بەڵگانە چیبوون بە دەستتەوە ؟.

وەڵام : هێشتا دادگاییکردنەکە کۆتایی نەهاتووە , هێشتا شێوەی یاساییەکە کۆتایی نەهاتووە , ئێمە داومانە بە دادگای باڵا, هێشتا دادگای باڵا بڕیاری کۆتاییان نەداوە .ئێستا دۆسیەکە لە دادگای باڵایە , تا ئێستا مەوزوعەکە کۆتایی پێ نەهاتووە ,بڕیارەکان لەسەر ڕاستییەکان بڕاونەتەوە , بڕیارەکانی دادگای باڵا لە سەر ئەساسی واقیعەکان نییە , بەڵکە لە سەر بەشی یاساییەکەیە . لەسەر جۆری تاوانەکە بڕاونەتەوە , بەسەر حوکمەکەدا دەچنەوە .قانونیەن تەواو نەبووە , گریمانە هەیە ئەو دادگایە ڕەخنەبگرن لەوەی باش نەبردراوەتە پێشەوە ئەوجا بیگەڕێننەوە بۆ لای ئێمە .لەوانەیە لە دادگای باڵا دەستکاری حوکمەکەی بکەن .

دەمەوێت ئەوە باس بکەم ئەم قەزیەیە لە لایەن پارێزەرەکانەوە نێردراوە بۆ دادگای باڵا , لەوێ لە ڕوی سزاوە لێی دەکۆڵنەوە نەك لە بواری بەشداریکردنی لە تاوانەکە , لە هەقیقەتی بەشداری لە تاوانەکە ناکۆڵنەوە ئەوە تەواو بوو , تەنها لە بواری سزاکە دەکۆڵنەوە .

ئانرات یەکەمجار چاوپێکەوتنی کرد لەگەڵ کەناڵی تەلەفزیۆنی نێت ڤێرك ئەنجامدا ئەوجا وزارەت دوای کەوت , بنچینەی مەسەلەکە چاوپێکەوتنەکەی ئەم کەناڵە تەلەفزیۆنییەیە .

پ .پێشتر ئانرات لە ئیتاڵیا گرترابوو , ئایا پرۆسەی دادگایکردنەکەی ئەمجارەی , پەیوەست نەبوو بە گرتنی یەکەمجارییەوە لە ئیتاڵیا لە لایەن ئەمەریکیەکانەوە ؟.

وەڵام : ئەمەریکا لێکۆڵینەوەی کرد لەسەر مەلەفەکانی عێراق لە بواری چەکەوە , لە ئەنجامی ئەو لێکۆڵینەوانە ناوی ئانرات دەرکەوتوو هاتۆتە پێشەوە . ئەمەریکا داوای لە ئیتاڵیا کرد و گرتی , کاتێك ئازادکرا , کەسانێك هەبوون ناڕازی بوون و پێیان ناخۆش بوو بەردراوە , پارێزەرەکەی داوای لێکرد وڵات بەجێبهێڵێت و بڕوات بۆ عێراق .

ئەمەریکا داوایکرد , بینێرن بۆ ئامەریکا , وەلێ دادگای ئیتاڵی ئەم داوایەی ئەمەریکیەکانیان ڕەتکردەوە , هەرچەندە یەکێك لە ئەندامانی دادگا داوای کرد تەسلیم بکرێت بە ئەمەریکییەکان , بۆیە پارێزەرەکەی ڕێنوێنی کرد و پێی وت ڕابکە نەوەك بتدەنە ئامەریکا .

پ . لە دادگا باستان لەوە کرد کە بەرنامەیەکی تەلەفزیۆنی لە تەلەفزیۆنی نێت ڤێرك لە ڕێکەوتی 6-12-2003 بووە هۆی ئەوەی دۆسیە لەسەر ئانرات بکرێتەوە , لێرەدا پرسیار ئەوەیە ئایا دەوڵەتی هۆڵەندا لە پشت ئەو بەرنامەیەوە نەبوو ؟ , لە خولی یەکەمی دادگا ئامادەکاری ئەو بەرنامەیە هێنرایە دادگا , ئەگەر ورد سەرنجت بدایەتە لێپرسینەوەکەی دەردەکەوت لێڵییەك پڕ تەمومژاوی لە ئارادایە ؟ , ئامادەکار نایتوانی بە ڕونی وەڵام ئەو پرسیارانە بداتەوە کە بەرەوڕوی دەکرانەوە , لایەنی تەم و مژاوی بە ئامادەکردنی ئەو بەرنامەیەوە دیار بوو, ئێوە بۆ هەموو ئەمانە چی دەڵێن ؟.

وەڵام : نازانم ! , وەلێ کە لە دۆسیەی ئانراتم کۆڵییەوە شتی وام بەرچاو نەکەوت ئەوە دەربخات حکوومەتی هۆڵەندا دەستی لەو چاوپێکەوتنەدا هەبوبێت , لێرە ڕۆژنامەنووسان بێلایەنن بەڵام بە جدیش نازانم , ڕۆژنامەنووسان بە ڕێنوێنی دەوڵەت کارناکەن .

ئەو ڕۆژنامەنووسەی بانگکرا بۆ دادگا بۆ ڕۆژنامەی هاخ کرانت چاوپێکەوتنی لەگەڵدا کردبوو , چاوپێکەوتنەکەی ئەو پێش نێت ڤێرک بوو , ئەو چاوپێکەوتنە بووە بنچینەی چاوپێکەوتنەکەی نێت ڤێرک .

پ : ئانرات لە بەرواری 6-12-2004 گرترا , هۆی گرتنەکەی لەم مێژووە چی بوو ؟, بۆ پاش زیاتر لە ساڵ و نیوێك لە هاتنەوەی بۆ هۆڵەندا ئەوجا گیرا ؟ .

وەڵام : دەمەوێت ئەوەت پێبڵێم کە وزارەتەکەمان لە چەندین بەش پێك دێت , ئەو بەشانە ئەرکیان ئەوەیە بەدوای قەزییەکان دەگەڕێن و بۆ دادگا ئامادەیان دەکەن , پاشان قەزییەکان بە کۆمەڵێك قۆناغدا تێدەپەڕێت بە تایبەت ئەو کاتانەی پێداچونەوە دەست پێدەکات ئەوجا ئێمە دێینە ناو قەزیەکەوە .

پ : ویستی ڕابکات , بۆیە گیرا ".

وەڵام : یەکەمجار لە لایەن پۆلیسەوە گیرا " پۆلیسی تەحقیقی نیشتمانی " , لە سەر داواکاری ئۆ ئێم " وزارەت " دراوەتە دادگا و بە 15 ساڵ زیندانی سزا دراوە . پاشان هیچ کاملا بە بڕیارەکە ڕازی نەبوون ئێمە و ئەویش ئەوجا هاتۆتە دادگای ئیستئناف , ئێستاش دۆسییەکە لە دادگای باڵایە .

پ : هاوکاری کوردەکان بۆ ئەم دادگایە , حکوومەت , حیزب , ڕێکخراو , کەسەکان چۆن بوو ؟ , چ هاوکارییەکی گرنگیان بە دادگاکەتان کرد ؟, ئەی هیچ پارتێکی هۆڵەندی لە پشت ئەم دادگاییەوە نەبوو ؟.

وەڵام : بەڵێ کوردەکان ڕۆڵێکی باشیان بینی , ڕۆڵێکی جدیان بینیوە .

بیرمان کردەوە عەلی کیمیاوی بهێنین بۆ هۆڵەندا , ئەم بیورمانە " مەبەستی عەلییە " ژمارەی تەلەفۆنی سەرۆکی دادگای عێراقی دا پێم و بە تەلەفۆنەکەی خۆی قسەیکرد لەگەڵیدا . هەموو ئەو کوردانەی تێکەڵاو بوون لەگەڵ ئەو کەیسە ڕۆڵێکی باشیان بینی لە یارمەتیدانی دادگا , یەکێك لەوانە خۆتیت , نموونەی کۆنکریتیشت بدەمێ کاتێك ویستمان عەلی کیمیاوی بهێنین بۆ شایەدیدان , خۆی تەلەفۆنی کرد بۆ سەرۆکی داگای عێراقی , پەیوەندیمان پێیانەوە بەست و زانیاریمان وەرگرت , خەڵکانێك زۆر لە کوردەکان زانیاریمان لێیان وەرگرت ئەوانەش ڕۆڵێکی باشیان بینی .

پ : حکوومەتی کوردستان ڕۆڵی چی بوو ؟.

وەڵام : هیچم لە یاد نییە , لەوانەیە ئێوە باشتر بزانن , من لەگەڵ زۆر کوردی ئێرە پێکەوە کارمانکرد لەگەڵ دادگای عێراقی , ئەمەریکیەکان , تەعاملمان کرد بۆ هێنانی عەلی کیمیاوی بۆ هۆڵەندا , پاشان گەیشتین بەوەی پێویست ناکات عەلی کیمیاوی بهێنین بۆ ئێرە .سیامەند بەنا باڵوێزی عێراقی زۆر یارمەتیدەر بووە بۆ کەیسەکە , پێم وایە کۆنتاکتی کردووە لەگەڵ حکوومەتی کوردستان . گرنگ ئەوەیە شتی هێناوە وەلێ نازانم بە تەئکید لە کوێوە هێناویەتی .

پ :لە خولی پێداچونەوە سزای سەر ئانرات زیادی کرد , لە بەرامبەردا پاشە کشە بە قەرەبوو و هاوبەشی لە ژینۆساید کرا , دەتوانن لەو بارەیەوە ڕونکردنەوە بدەن ؟ , لە کاتێکدا کورد پێویستی بە دووانەکەی دوایی هەیە نەک یەکەم . ئایا ئێوە پیتان وایە تاوانی ئەنفال ژینۆسایدە؟.

وەڵام : ئێمە وەك وزارەت باوەڕمان وایەو داوامان کردووە لەسەر بەشداری لە جینۆساید سزا بدرێت و قەرەبووی خەڵکەکەش بکرێتەوە , وەلێ دادگا باوەڕی وابوو زۆر ئاماژە بۆ ئەوە هەیە ئەوەی لە کوردستان ئەنجامدراوە ژینۆسایدە , بەلاّم زانیارییەکان بەس نەبوون بۆ سەلماندنی .کۆمەڵێك پرسیار پێویستیان بە رونکردنەوەیە , باشیش بوو ئەم پرسیارەت کرد , سەرەتا باوەڕی ئێمە وەك وزارەتت پێدەڵێم .ئێمە پێداچونەوەمان کرد بۆ ئەوەی ئەم کەیسە وەك ژینۆساید بناسرێت , هەروەها قەرەبووی قوربانیانیش بکرێتەوە .

دادگای پێداچونەوە پێیان وایە زیادەڕەوییە بە ژینۆساید بناسرێت , ئەوان تەرددیان هەیە , لێ پێیان وایە ئاماژەی زۆر بۆ ئە نجامدانی ژینۆساید هەبێت , بەلاّم ئێستا پێیان وایە زۆر ڕۆیشتوون بڵێن ژینۆسایدە .

دادگا پێیان وایە ئاماژە زۆر هەیە بۆ ئە نجامدانی ژینۆساید , بەلاّم ئەم ئاماژانە بەس نین بۆ ئەوەی دادگا بڕیار بدات ژینۆساید ڕویداوە , ئەلەمێنتەکان بەس نین ,بەلاّم وەك وزارەت باوەڕمان وایە ژینۆساید ڕویداوە . دادگا ئێستا لەسەر ڕاستییەکان بڕیار نادات , بەڵکە لەسەر سزا یاساییەکان بڕیار دەدات .

پرسیار : شانس هەیە بە ژینۆساید بناسرێت ؟.

وەڵام :ناتوانم ئێستا وەلاّمت بدەمەوە , ئێمە دڵمان خۆش نییە بە بڕیارەکە و ڕەخنەشمان گرتووە بۆ ئەوەی بە ژینۆساید بناسرێت , بە هەمان شێوە قوربانییەکانیش قەرەبووبکرێنەوە .

ئەگەر دادگای باڵا بگاتە ئەو بڕوایەی بگەڕێتەوە دادگای پێداچونەوە , ئەوجا شانسێك دەبێت , هەندێك جار لە هۆڵەندا ئەمە ڕویداوە , دۆسییەیەك هێنراوەتەوە دادگای پێداچونەوە .ئێستا ئەوان ئیستئنافیان کردووە .

ڕاستی لەبەردەستدایە ئانرات تاکو عەمانی ئەردەن مادەی کییاوی گەیاندووە , بەڵام دەبێت ئەوەش بسەلێنین لە عەمانەوە بردویێتییە عێراق .هەروەها دەبێت ئەوەش بسەلمێنین کەرەستەکانی ئانرات لە دروستکردنی ئەو چەکە بەکارهێنرابێت لە هەڵە بجەی پێدراوە .دیارە خەڵکی دیکە زۆرن چەکیان داوە بە عێراق , ئەوەی گرنگە بیسەلمێنین بەو مادەیەی ئانرات ئەو چەکە درووستکراوە لە هەڵە بجەی پێدراوە .

پ : ئایا بە پێی دادگا کۆمپانیا هۆڵەندیەکان کە گازی کیمیاویان بەرهەم هێناوە و داوە بە عێراق تاوانبار نین ؟ ئایا وازهێنان لە قەرەبووکردنەوە پەیوەندی نەبوو بەم خاڵەوە .

وەڵام : ئەوەی لە لام ڕون بێت و لە یادم بێت 2 کۆمپانیای هۆڵەندی لە دۆسییەکە ناویان هەیە . بەڵام پاش ئەوەی ئە نجومەنی ئاسایشی سەر بە نەتەوەیەکگرتووەکان بڕیاری قەدەغەکردنی فرۆشتنی چەکی کیمیاویدا بە عێراق , ئەو 2 کۆمپانیایە هیچکە چەکیان نەفرۆشتەوە بە عێراق . پۆلیسی هۆڵەندی لێکۆڵینەوەی لەگەڵ یەکێك لەو کۆمپانیانە کرد لە شاری ئارنهێم , ئەوەی پێش بڕیارەکەی نەتەوە یەکگرتووەکان و ئانرات بوو .ئەوەی ئێمە بزانین ئەوان دوای ئەو مێژووە ڕاوەستاون لە ناردنی چەکی کیمیاوی بۆ عێراق .دوای ئاگادار کردنەوەیان هیچ زانیارییەکمان لەبەردەستدا نییە کەرەسەی کیمیاویان ناردبێت بۆ عێراق .

پرسیار : یانی ناتوانرێت دۆزیان لەسەر بکرێتەوە ؟.

وەڵام : لێکۆڵینەوەی پۆلیس لەگەڵ ئەوان هیچ پەیوەندییەکی بەم کەیسەوە نەبووە , ئەوان سەرپێچی دیکەیان هەبووە , ئەوەش پێش ساڵی 1985 بووە . لە دوای ئەوەی ناردنی چەکی کیمیاوی قەدەغەکراوە بنێردرێ بۆ عێراق نەیان ناردووە , زانیاریمان نییە ناردبێتیان , ئەوان پەیوەندیان بە کەیسی ئانراتەوە نییە .

پ : ئەم دادگاییە مەسروفاتێکی زۆری بۆکرا , دەتوانرێت ئەو ژمارەیەمان پێ بووترێت , چونکە چەندە ئەو ژمارەیە بەرز بێت ئەوە دەلالەت دەکات لە بە تەنگەوە هاتنی حکوومەتی هۆڵەندی لە جێبەجێکردنی عەدالەت .

وەڵام : زۆر زۆر زۆر .ئەم کەیسە بۆ هۆڵەندا گرنگ بووە , سنوورێك دانەنراوە بۆ خەرجی , چونکە دادگاکە گرنگ بوو , بایەخی زۆری پێدرا .

پ : ئایا بودجەی پارێزەری قوربانیان کێ دابینی کرد ؟.

وەڵام : نازانم , وەلێ لە هۆڵەندا سستەمێك هەیە , ئەوەی داهاتی کەمبێت دەوڵەت پارەی پارێزەری بۆ دەدات , من تەسەور دەکەم و بۆی دەچم لەو بارەیەوە دەوڵەت یارمەتی دابێت .

پ : کوردەکان کەی و چۆن دەتوانن کەڵك لە ئەرشیفی دادگایی ئانرات وەربگرن بۆ بە دادگایی گەیاندنی ئەو کۆمپانیایانەی مەرگیان بەرهەم هێناوە بۆیان ؟, یانی بە نیاز نین ئەم ئارشیفە بخەنە خزمەت دەزگا کوردییەکانەوە ؟ . کەی دەتوانن ناوەڕۆکی دەکومێنتەکان ببینن؟.

وەڵام : ئەو دۆسییەیە کراوە نییە بۆ کەس , دەشێت لە هەندێك کاتدا ئەوانەی قوربانین دەستیان بگاتە بەشێك لەم دۆسیەیە لە ڕێگای پارێزەرەکانیانەوە , ئەوەش گرانە و کارێکی سانا نییە .

بەشێك لە دۆسیەکە کراوە بوو لە کاتی پرۆسەی دادگاییەکە , هەندێك بەش لە دۆسییەکە کراوە نییە , بەشی سزادانەکە کراوە نییە بۆ خەڵك , دۆسییەی سزا کراوە نییە .

پ : ناوی ئەو کۆمپانیایانەتان لایە کە بەجۆرێ لە جۆرەکان لە بازرگانی مادە و مەتریالی پەیوەستدا بە ژاری کیمیاوی پشکداریان هەبووە؟ ئەگەر ئا، بۆ ئاشکرایان ناکەن؟ .

وەڵام :ئەتوانم شتی گشتی بڵێم کە لە دۆسیەکەدا هەبێت , تەنها ئەگەری بوونی یەك کۆمپانیای ئینگلیزی دەکرێت , ئەویش بەڵگە لە سەری نییە , بە نیسبەت کۆمپانیا ئینگلیزییەکەوە ئەویش هیچم نییە لەسەری کە دەستی هەبێت , ئانرات تاکە کەس نەبووە ئەم بازرگانیەی کردووە .

پ : ئەگەر کەسانێك هەبن ڕەگەزیان بیانی بێت ئێستا لە هۆڵەندا بژین , بەشداربن لە ئەنجامدانی تاوان بەرامبەر بە مرۆڤایەتی وەکو فرانس ڤان ئانرات , ئامادەن دادگاییان بکەن بە هەمان شێوەی ئانرات ؟.

وەڵام : پێویستە بە جوانی گوێبگرین و بە وردی سەرنج بدەین , ئەم مەوزوعە زۆر لایەنی هەیە پێویستە لێکی جیابکەینەوە .

یەکەمجار پێویستە ئەو کەسەی دەمانەوێت دادگاییبکرێت دەبێت گومانلێکراو بێت , پێویستە دەسەڵاتی دادوەریمان هەبێت لەو بارەیەوە هەنگاو بنێین . ناکرێت کەسێك لە ڕواندا کارێکی کردبێت لێرە بیگرین , وەلێ دەتوانین ئەگەر ئەوکەسە دەسەڵاتی دادوەریمان لەسەری هەبێت بۆ تەداخولکردن یاخود ئەم کارە پەیوەست بێت بە بەرژەوەندی هۆڵەنداوە , نموونە کەسێك لە ڕواندا بەشداری ئەنجامدانی ژینۆسایدی کردبێت و لێرە بژێت , لەبەر ئەوەی لەگەڵ ڕواندایا پەیمانناممان نییە لەو بارەیەوە ناتوانین دادگایی بکەین , نموونە هەفتەی ڕابردوو کەسێکی ڕواندی لەسەر تاوانی جەنگ و جینۆساید دادگاییکرا , نەمانتوانی لەسەر جینۆسایدەکە دادگایی بکەین , چونکە ئێمە پەیماننامەیەکمان نییە لەگەڵ ڕواندا لەو بارەیەوە . ڕاستە ئەو کەسە لێرە دەژێت , دەتوانین لەسەر تاوانی جەنگ دادگایی بکەین , بەڵام لەسەر تاوانی جینۆساید ناتوانین , چونکە ئەو کارە پێویستی بە پەیماننامە هەیە

له نێوان هەردوو وڵات , ئێمەش نیمانە لە گەڵ ڕواندایا , ئەمەش زۆر قانونییە .دوو ژەنەراڵی ئەفغانیمان بە 9 ساڵ و 12 ساڵ زیندانی سزا داوە , کە لە هەشتاکان خەڵکیان ئەشکە نجە داوە لە وڵاتەکەی خۆیان , لێرەیا قوەتی قەزائیمان هەبوو بۆ ئە نجامدانی ئەمکارە .

پ : ئایا دەزانن کۆماری ئیسلامی ئێران , لە تاوانی هەڵە بجە 72 کوردی ڕۆژهەڵاتی سەر بە کۆمەڵەی کوشت و چەند کەسێکی دیکەشی بە دیلی ئیعدام کرد , ئایا ئەمە ئەوە دەرناخات کۆماری ئیسلامی ئێران هاوبەشە لە تاوانی هەڵە بجە ؟.

وەڵام : حەزەکەم لەناو دۆسیەکەی خۆمان بمێنینەوە و دەرنەچینە دەرەوە .

پ : ئامادە بوونی چالاکی کۆماری ئیسلامی ئێران لە دادگا , کە بۆخۆی بەهەمان شێوەی بەعس تاوانی بەرامبەر بە کورد ئە نجانداوە , ناڕەحەتی بۆ کوردەکان درووست دەکرد ؟.

وەڵام : ئێران لایەنێك نەبوو لە پرۆسەی دادگاییەکە , ئێران و عێراق ئامادە بوون لە پرۆسەکە بەڵام لایەن نەبوون , هیچ کاریگەرییەکیان نەبووە لەسەر پرۆسەی دادگاییەکە . ئەوانەی لەو پرۆسەیە بەشداربوون بریتی بوون لە " قوربانیان , پارێزەرەکان , وزارەت " ئێمە دادگایەکی بێلایەنین کەس ڕۆڵی نییە بەسەرمانەوە .

پ : حکوومەتی عێراقی دانیان نا بەوەی ئەنفال ژینۆسایدە , ئایا دەتوانین کەڵك لەمب ڕیارە وەربگرین بۆ ناساندنی ئەم تاوانە لە جیهاندا ؟.

وەڵام : ئەوان لێکدانەوەی خۆیان هەیە , هاوکات زانیاری خۆیان هەیە , وەلێ ئێمە بەو زانیاری و مەتریالانەی لەبەر دەستمان هەیە .

دادگای ئێرە هیچ کاریگەری سیاسی لەسەر نەبووە , تەنها لە ڕوی یاساییەوە لێکدراوەتەوە کە ئانرات بەشدار نییە لە جینۆساید , دارفۆر جینۆسایدە , بەڵام لەبەر ئەوەی بەرژەوەنی سیاسی لە پشتیەوەیە , ناهێڵێت بە جینۆساید بناسرێت وەلێ بۆ خۆی جینۆسایدە .

بۆ زانیاری زیاتر سەیری ئەم لینکانە بکەن :